

Kwalifikacje w Stanach Zjednoczonych Ameryki

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	2
2. ADMINISTROWANIE SYSTEMEM EDUKACJI W USA.....	3
3. SYSTEM SZKOLNY W USA.....	4
4. SZKOLNICTWO WYŻSZE.....	5
5. AKREDYTACJE	8
6. RAMY KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH.....	10
7. UZNAWANIE ZAGRANICZNYCH KWALIFIKACJI.....	10
8. BIBLIOGRAFIA	12

1. WPROWADZENIE

Stany Zjednoczone to federacja 50 różnych stanów, a prawo federalne reguluje przede wszystkim najważniejsze zasady współpracy między stanami oraz kwestie polityki zagranicznej i obrony narodowej. Federalny Departament Edukacji ma stosunkowo niewielki wpływ na programy kształcenia. Reguluje politykę oświatową głównie przy pomocy przyznawania stanom federalnych grantów.

Poszczególne stany i terytoria mają swoje własne sądy najwyższe orzekające zgodnie z konstytucjami swoich stanów. Stany mają również swoje własne Kongresy (legislatury), w większości przypadków dwuizbowe, a głównym urzędem władzy wykonawczej jest stanowisko gubernatora.

Świat decentralizacji

Większość aspektów wewnętrznego życia społecznego i gospodarczego regulowanych jest przez prawa stanowe, a te znacznie różnią się między sobą. Wynika to z różnych tradycji historycznych oraz legislacyjnych i uwarunkowań demograficznych. Ma to swoje przełożenie na lokalne systemy edukacyjne.

Mimo, że w USA obowiązuje powszechnie anglosaska tradycja prawna (tzw. *common law*), opierająca się na precedensie, każdy ze stanów posiada inną tradycję stanowienia prawa, sięgającą często czasów kolonialnych, a przynajmniej XIX stulecia. W Nowej Anglii (dzisiejsze stany Connecticut, Massachusetts, Maine, New Hampshire i Vermont) o organizacji życia społecznego decydowali purytanie, Maryland było z kolei stanem zakładanym przez katolików. Teksas do dziś jest dumny z tradycji własnej niepodległości, a na prawodawstwo stanu Utah decydujący wpływ mieli mormoni. Różnice między stanami widać nie tylko w tak głośnych medialnie kwestiach, jak na przykład kwestia kary śmierci, ale także w szkolnictwie.

W sprawach dotyczących edukacji i kwalifikacji zawodowych sytuację komplikuje często brak klarownych regulacji oraz istnienie ogromnej różnorodnej sieci szkół czy uczelni prywatnych. Na przykład aż w 21 stanach (na 50) nie obowiązują żadne regulacje dotyczące akredytowania szkół prywatnych. Kwestię akredytacji i certyfikacji – zarówno w przypadku uczelni, jak i poszczególnych zawodów reguluje często nie rząd (niezależnie od szczebla – stanowy, federalny, czy lokalny), ale organizacje profesjonalno-korporacyjne.

Rozmiary niniejszego opracowania nie pozwalają na omówienie systemu kwalifikacji we wszystkich 50 stanach, Dystrykcie Kolumbii i terytoriach zależnych USA. Jako przykłady zostanie tu opisanych kilka wybranych stanów, przede wszystkim Nowy Jork, New Jersey oraz Teksas.

2. ADMINISTROWANIE SYSTEMEM EDUKACJI W USA

Stany Zjednoczone posiadają całkowicie zdecentralizowany system edukacji. Konstytucja USA pozostawia sprawy oświaty i wykształcenia nie tylko w gestii stanów oraz władz lokalnych, ale także poszczególnych placówek edukacyjnych i wyższych uczelni.¹

Ta sytuacja sprawia, że system edukacji, a tym samym system kwalifikacji nie jest oparty na jednej ściśle określonej i koherentnej koncepcji. Tworzy go cały gąszcz ustaw uchwalanych na szczeblu federalnym i każdego z 50 stanów, przepisów lokalnych oraz precedensowych orzeczeń sądowych. Dodatkowo – co nie mniej ważne – w USA obowiązują także reguły i przepisy określa przez organizacje i stowarzyszenia zawodowe oraz wyższe uczelnie narzucające powszechnie respektowane wymagania programów kształcenia.

Federalny Departament Edukacji

Federalny Departament Edukacji (*United States Department of Education – ED*) odgrywa w życiu kraju zupełnie inną rolę niż europejskie ministerstwa do spraw oświaty. Jego zadaniem jest przede wszystkim "ustalenie polityki i administrowanie federalną pomocą dla systemu oświatowego, gromadzenie danych statystycznych oraz egzekwowanie federalnego prawa dotyczącego prywatności i praw obywatelskich"². Oprócz tego w ramach departamentu funkcjonuje specjalna jednostka zajmująca się dochodzeniami w sprawie przestępstw i nadużyć związanych z rynkiem pożyczek studenckich oraz tzw. *diploma mills*, czyli fikcyjnych uczelni wydających bezwartościowe dyplomy i potwierdzających nieistniejące kwalifikacje³.

Patrząc z europejskiej perspektywy dużo bardziej znamienne jest to, czego Departament Edukacji nie robi. Federalny resort nie ma wpływu na proces zakładania, zamykania i akredytacji placówek oświatowych żadnego szczebla. Nie jest też zaangażowany w ustalanie programów nauczania.⁴ Jednym z niewielu wyjątków w tej materii była ustawa *No Child Left Behind Act* obowiązująca od 2002, regulująca zasady kształcenia dzieci z najbiedniejszych rodzin i okręgów oświatowych mających problemy z wypełnianiem podstawowych standardów narzuconych przez władze lokalne.⁵

Stanowe wydziały edukacji

Kontrola systemu oświaty publicznej wszystkich szczebli zależna jest w USA przede wszystkim od władz stanowych. Ich funkcje są w wielu przypadkach zbliżone do kompetencji ministerstw oświaty w państwach europejskich. Jednak stopień nadzoru poszczególnych rządów stanowych nad systemem oświatowym różni się w zależności od konstytucji stanowych, lokalnych ustaw i przepisów. W większości przypadków do kompetencji oświatowych władz stanowych należą:

- Przekazywanie funduszy na finansowanie działalności szkół wszystkich szczebli.

¹ U.S. Network for Education Information. Organization of U.S. Education.

prohttp://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-org-us.html

² What We Do. ED.gov. Retrieved on 2013-08-1

³ Diploma Mills and Accreditation - Diploma Mills. Ht www2.ed.gov/students/prep/college/diplomamills/diploma-mills.html. Retrieved on 2013-08-1

⁴ "An Overview of the U.S. Department of Education- Pg 2". United States Department of Education. Retrieved 8/1/ 2013.

⁵ No Child Left Behind. Elementary and Secondary Education Act (ESEA). www2.ed.gov/nclb/landing.jhtm

- Udzielanie licencji na działalność szkół prywatnych (tam, gdzie jest to obowiązkowe) oraz na działalność wyższych uczelni, zarówno prywatnych, jak i publicznych.
- Nadzorowanie działalności lokalnych rad szkolnych (w zależności od lokalnego prawa w poszczególnych stanach poziom kontroli nad samorządowymi władzami oświatowymi znacznie się różni).
- Ustalanie ramowych zasad i wymogów nauczania, standardów i systemów oceny w szkolnictwie podstawowym i średnim. Na przykład w New Jersey obowiązują *Common Core State Standards*, które określają, czego i w jakim wieku uczniów powinien się nauczyć.
- Udzielanie licencji zawodowych nauczycielom i innym pracownikom sektora oświaty.
- Zapewnianie dostępu do edukacji specjalnej dla osób z niepełnosprawnościami.
- Ustalanie standardów egzaminacyjnych i licencyjnych oraz potwierdzania kwalifikacji dla osób pracujących w zawodach regulowanych.⁶

3. SYSTEM SZKOLNY W USA

W USA funkcjonuje około 130 tys. placówek oświatowych, z czego 117 tys. to szkoły szczebla podstawowego lub średniego. Na kolejnym szczeblu edukacji działa 6000 studiów pomaturalnych, zawodowych i technicznych, oraz 4000 wyższych uczelni – uniwersytetów i college'ów mających uprawnienia do przyznawania stopni naukowych. Placówki mogą się znacznie różnić między sobą – w zależności od ich rodzaju, sposobu zarządzania, czy właściciela.⁷

Szkolnictwo publiczne na szczeblu podstawowym i średnim jest w USA darmowe. Jednak oprócz sektora oświaty publicznej, w Stanach Zjednoczonych funkcjonują szkoły i sieci szkół prywatnych, często związanych z grupami wyznaniowymi. Największa z nich to sieć szkół katolickich, która nie korzysta z rządowych dotacji, zgodnie z konsekwentnie przestrzeganą w USA zasadą rozdziału kościoła od państwa.

Ponieważ szkolnictwo publiczne utrzymywane jest głównie z lokalnych podatków od nieruchomości, to lokalne okręgi szkolne mają najczęściej do powiedzenia w sprawach programów nauczania i struktur. W zależności od stanu obowiązek szkolny zaczyna się w wieku 5 lub 6 lat. 5-latkę wysyłani są do *kindergardens*, czyli odpowiedników polskiej zerówki, do klasy pierwszej zaczynają chodzić sześciolatki. Organizacja szkół potrafi się jednak między sobą różnić nawet w przypadku sąsiadujących ze sobą miejscowości. Szkoła podstawowa (*elementary school*) może liczyć 9 oddziałów (od *kindergarden* do 8 klasy), ale równie dobrze dzieci między 6 a 8 klasą mogą być wysyłane do *middle schools* (gimnazjów). Takich wariacji może być jednak dużo więcej. Szkoła średnia (*high school*) kształci najczęściej młodzież od 9 do 12 klasy, ale są okręgi, gdzie w oddzielnych szkołach uczą się dzieci w klasach 7-9 (*junior high schools*).

Poszczególne szkoły podlegają najczęściej lokalnym dystryktom, ale rola stanów w organizacji

⁶ State Role I – Primary and Secondary Education . www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-org-us.html. Retrieved on 8/1/2013

⁷ **Organization of U.S. Education:** The School Level. www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-org-us.html. Retrieved on 8/1/2013.

szkół często ogranicza się tylko do ustalenia głównych ram programów szkolnych, opublikowania listy zaaprobowanych podręczników, a w niektórych stanach przeprowadzania testów, mających ustalić poziom wiedzy uczniów.⁸

Szkoły prywatne – zarządzane są przez własne rady nadzorcze i odpowiadają za finansowanie swojej działalności. W przypadku sieci szkół kościelnych, o składzie rad szkolnych decydują parafie i diecezje. Mają przy tym pełną swobodę programową. Szkoły prywatne śledzą jednak uważnie to, co robią szkoły publiczne, tak by ułatwić przepływ uczniów z systemu szkół prywatnych do publicznych lub odwrotnie. Prywatnym szkołom średnim zależy także, aby ich poziom kształcenia przynajmniej dorównywał, a najlepiej znacznie przewyższał stanowe wymagania oraz poziom najlepszych publicznych szkół w okolicy. Dzięki temu do szkół wyższych przyjmowana jest jak największa liczba ich absolwentów, co w USA jest jednym z mierników jakości edukacji.

Magnet Schools – prócz tradycyjnych szkół publicznych w USA działają także szkoły specjalistyczne, kształcące dzieci o wyjątkowych zdolnościach np. plastycznych i technicznych. Gromadzą one uczniów z jednego, najczęściej większego dystryktu szkolnego rejonu, a dostanie się do takiej szkoły wymaga zdania dodatkowych egzaminów.

Charter Schools – to publiczne szkoły zakładane przez rodziców, organizacje różnego typu, czy lokalne społeczności. Szkoły, aby otrzymać pieniądze od dystryktów szkolnych muszą określić swoją misję i osiągać założone wyniki. Charter schools otrzymują najczęściej akredytację władz oświatowych na 3-5 lat, którą można odnowić. W USA działa około 3 tys. takich placówek.

Nauka w domu – (*Home Schooling*) jest ciągle bardzo popularną w Stanach Zjednoczonych metodą nauczania uznawaną za legalny sposób zdobywania edukacji we wszystkich 50 stanach. Ma kilkusetletnią tradycję – w ten właśnie sposób pierwsi koloniści z Europy uczyli swoje dzieci po przyjeździe do USA. Dziś *Home Schooling* przeżywa prawdziwy renesans – z tej właśnie formy nauczania korzysta około miliona dzieci. Na taką metodę nauczania rodzice decydują się często nie z powodu odległości do szkoły, lecz także z powodu braku zaufania do systemu edukacji publicznej. Podręczniki i materiały pomocnicze związane z domową edukacją są w USA powszechnie dostępne, a uczone w domu dzieci, które zdają końcowe egzaminy stanowe, są przyjmowane do szkół wyższych.

Miarą jakości średniej edukacji jest dla danej szkoły lub dystryktu szkolnego odsetek uczniów, którzy kontynuują naukę na szczeblu wyższym. Innym ważnym miernikiem są średnie wyniki standardowych testów SAT (Scholastic Assessment Test) oraz ACT (American College Testing), które dla uczelni są podstawowym kryterium przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu na studia.

4. SZKOLNICTWO WYŻSZE

Struktura szkolnictwa wyższego w USA jest jeszcze bardziej skomplikowana niż w przypadku edukacji na szczeblu podstawowym i średnim. Poziom akademicki i zdobywane na różnych uczelniach kwalifikacje są na bardzo zróżnicowanym poziomie. Pod szumnymi nazwami mogą się bowiem kryć instytucje, których dyplomy nie są zbyt wiele warte.

⁸ Organization of U.S. Education: The School Level. s 2.
www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-org-us.html

Uczelnie i wyższe szkoły zawodowe

Wyższe szkoły zawodowe i techniczne oferują różnego rodzaju programy – od krótkich kursów po wyspecjalizowane studia zakończone przyznaniem dyplomu. W USA funkcjonuje dziś około 6 tys. takich placówek.

Ogromną większość tzw. career and technical schools stanowią instytucje prywatne nastawione na zysk, działające na podstawie licencji wydanych przez dany stan. Najczęściej posiadają też akredytacje organizacji regionalnych i profesjonalnych, dzięki którym mogą nadawać kwalifikacje uprawniające do wykonywania określonego zawodu.

Uniwersytety i college

Wyższe uczelnie w USA, posiadające uprawnienia do przyznawania stopni naukowych dzielą się na instytucje nastawione na zysk (for profit) i nie nastawione na zysk (non profit). Nakłada się to na jeszcze inny podział – na instytucje publiczne i prywatne. Na ich czele stoją rady nadzorcze, które składają się z osób nominowanych przez gubernatorów stanów (uczelnie publiczne) lub wyznaczone przez osoby decydujące o uczelni (prywatne uniwersytety lub college).

Publiczne instytucje są instytucjami autonomicznymi i samorządowymi w przypadku decyzji dotyczących nauczania akademickiego. Nie znaczy to jednak, że stany nie mają na nie wpływu. Oprócz rad nadzorczych wyznaczanych przez administrację, stanowe uniwersytety otrzymują dodatkowe fundusze z lokalnych budżetów i podlegają stanowym regulacjom.

Prywatne uczelnie nie podlegają władzom stanowym, choć w wielu stanach, oprócz regionalnej akredytacji, muszą uzyskać zezwolenie lub licencję na działalność także od stanu. Mogą być zarówno nastawione, jak i nie nastawione na zysk, mieć charakter świecki, lub być powiązane z jakąś grupą wyznaniową. Niektóre z nich mogą otrzymywać pomoc publiczną, aby finansować programy akademickie wspierane przez rząd, na przykład Departament Rolnictwa.

Uczelnie wyznaniowe. Wiele wyższych placówek naukowych została założona bezpośrednio przez poszczególne kościoły bądź z ich inspiracji. Swoje uczelnie mają w USA: katolicy, protestanci, prawosławni, żydzi, buddyści, czy muzułmanie. Studenci większości z tych placówek kwalifikują się do otrzymywania federalnej pomocy na finansowanie studiów. Uczelnie te mogą też się starać o profesjonalne akredytacje, podobnie jak placówki publiczne.

Wyższe uczelnie pobierają od studentów czesne lub inne opłaty. Wiele placówek otrzymuje też donacje od osób prywatnych (najczęściej zamożniejszych absolwentów) i instytucji. Uniwersytety, zwłaszcza elitarne posiadają też kapitał własny (*endowment*) często mierzony w miliardach dolarów, który pozwala na finansowanie programów edukacyjnych i stypendialnych.

Jednak dużo ważniejszy niż przedstawiony powyżej jest podział nieformalny, który mówi bardzo wiele o zdobywanych na poszczególnych uczelniach kwalifikacjach. Na szczytach rankingów (najbardziej znany jest publikowany przez magazyn „US News & World Report“) plasują się najstarsze uniwersytety zaliczane to tzw. „Ligi Bluszczowej“ (*Ivy League*). Zalicza się do nich: Brown University, Columbia University, Cornell University, Dartmouth, Harvard University, Princeton University, University of Pennsylvania i Yale University. W pierwszej lidze mieszczą się także inne ekskluzywne placówki edukacyjne – Stanford University, Georgetown University, czy Massachusetts Institute of Technology. Wśród najbardziej znanych i szanowanych uczelni prywatnych, katolickich i publicznych wymienia się także New York University, University of

California (Berkeley), University of Michigan, Notre Dame, University of Chicago, John Hopkins University w Maryland czy Duke University. Już same dyplomy z tych instytucji stanowią dla większości pracodawców potwierdzenie zdobytej wiedzy i umiejętności.

Studia na uniwersytecie zasadniczo dzieli się na dwa poziomy. Pierwszy z nich kończy się zdobyciem licencjatu albo bakalaureatu (*bachelors degree*) i trwają cztery lata. Wyższy poziom studiów odbywa się po zdobyciu licencjatu i kończą się zdobyciem tytułu magistra (*masters degree*) lub doktoratu (*PhD*). Statystycznie na kontynuację studiów po uzyskaniu bakalaureatu/licencjatu decyduje się stosunkowo niewielki odsetek studentów.

W związku z decentralizacją systemu oświaty, miernikiem posiadanych kompetencji są w Stanach Zjednoczonych standardowe testy przeprowadzane przez prywatne, ale powszechnie uznawane organizacje, które potwierdzają kompetencje osób wybierających się na studia. Warto wiedzieć, że ich wynikami często interesują się także pracodawcy. Oto najważniejsze z nich:

Najważniejszymi testami zarządza prywatna organizacja College Board i inne organizacje takie jak ACT, powiązany luźno w Uniwersytecie Iowa.⁹

- **SAT – Scholastic Assessment Test** – standardowy test sprawdzający umiejętności językowe oraz wiedzę matematyczną uczniów szkół średnich. Jest trzyczęściowy (matematyka, umiejętność pisania, krytycznego czytania) i można w nim zdobyć maksymalnie 2400 punktów, jednak średnia krajowa niewiele przekracza 1500 pkt. Przy staraniu się o przyjęcie na najlepsze uczelnie trzeba uzyskać rezultat powyżej 2000 pkt. Z braku odpowiednika egzaminów maturalnych, to właśnie SAT wraz z dyplomem ukończenia szkoły średniej jest przepustką na studia wyższe.
- **SAT II** – test podobny do SAT, sprawdzający jednak wiedzę przyszłego studenta w zakresie jednego z wybranych przedmiotów. Często wymagany jest przez bardziej prestiżowe uczelnie jako uzupełnienie SAT.
- **ACT** – American College Testing Assessment Test. Egzamin zdawany wymiennie z SAT-em, różniący się jednak od niego pod względem wymagań. Test mający stanowić alternatywę dla „elitarnego“ SAT, nie stosuje na przykład kary za zgadywanie odpowiedzi.
- **GRE – Graduate Record Examination** to ogólny egzamin dla kandydatów mających za sobą studia licencjackie. Strukturalnie jest zaawansowaną wersją SAT-u, sprawdza jednak przede wszystkim zdolności analitycznego myślenia kandydata, a nie jego wiedzę. W USA zdawany jest wyłącznie w wersji komputerowej, w Polsce jako egzamin pisemny. Oprócz językowo-matematycznego „ogólnego” GRE istnieje również możliwość zdawania testów przedmiotowych.
- **GMAT – Graduate Management Admission Test**, jest egzaminem zdawanym osoby pragnące rozpocząć studia w szkołach biznesu, ubiegać się o tytuł MBA. W odróżnieniu od GRE, GMAT kładzie większy akcent na zdolności matematyczno-analityczne kandydata.
- **LSAT – Law School Admission Test**, dla kandydatów na studia prawnicze. Sprawdza między innymi zdolność logicznej argumentacji.

⁹ "About the College Board". College Board .<http://about.collegeboard.org/> . ACT – Our Story <http://www.act.org/about-us/our-story>.

- **DAT – Dental Admission Test**, zdawany jest przez studentów chcących studiować stomatologię.
- **MCAT – Medical College Admission Test**, dla przyszłych lekarzy. Trwa aż sześć godzin i jest sprawdzianem wiedzy w takich dziedzinach jak: biologia, nauki ścisłe i umiejętności językowe. Można go zdawać tylko dwa razy do roku.

5. AKREDYTACJE

O jakości placówek edukacyjnych decyduje mało sformalizowany proces przyznawania akredytacji. Departament Edukacji nie sprawuje nad nim bezpośredniej kontroli. Akredytacje wydawane są na trzech szczeblach – regionalnym, stanowym i prywatno-profesjonalnym. Proces ubiegania się o nie jest dobrowolny, choć brak akredytacji obniża wartość szkoły i dokonuje się na różnych szczeblach. Akredytują się całe uczelnie, a także poszczególne programy i kierunki studiów.

Akredytacje regionalne

Wyższe uczelnie starają się o akredytacje regionalne i stanowe. Na przykład placówki w stanie Nowy Jork i New Jersey oraz okolicznych stanach muszą uzyskać zgodę od Middle States Commission on Higher Education (MSCHE). W innych regionach podobne uprawnienia przyznają: New England Association of Schools and Colleges Commission on Institutions of Higher Education (NEASC-CIHE), North Central Association of Colleges and Schools The Higher Learning Commission (NCA-HLC), Southern Association of Colleges and Schools (SACS) Commission on Colleges, Western Association of Schools and Colleges Accrediting Commission for Community and Junior Colleges (WASC-ACCJC) i WASC Senior College and University Commission.¹⁰

Organizacje regionalne przyznające akredytacje łączy Council for Higher Education Accreditation – prywatna instytucja wyznaczająca od ponad 100 lat standardy akredytacji w całym kraju, na których wzorują się także inne stowarzyszenia regionalne. Występuje ona często jako organizacja lobbująca reprezentująca interesy amerykańskich wyższych uczelni.

Zarówno federalne, jak i stanowe rządy uznają taki system przyznawania akredytacji jako mechanizm gwarantujący zarówno instytucjonalne jak i programowe standardy nauczania. W wymiarze międzynarodowym uprawnienia przyznawane przez organizacje regionalne są uznawane za równoważnik zezwolenia na działalność udzielonego przez ministerstwa lub inne uprawnione instytucje tworzące system edukacyjny innych krajów. Pomimo tego, że federalne instytucje rządowe nie biorą bezpośredniego udziału w akredytowaniu uczelni, kompletnie zderegulowany amerykański system szkolnictwa wyższego jest uważany za jeden z najlepszych i najefektywniejszych na świecie.

Na Wschodnim Wybrzeżu USA akredytacje i reakredytacje przyznawane są uczelniom na 10 lat (co 5 lat częściowe reakredytacje). Organizacje akredytujące mają wymagania programowe, które obejmują nie tylko akademickie *curriculum* i wymagania względem profesorów oraz pracowników naukowych. Liczą się także inne czynniki, np. właściwie wyposażone biblioteki, centra technologiczne, czy działające na uczelni organizacje studenckie. Okres reakredytacji jest zawsze

¹⁰ Council for Higher Education Accreditation. <http://www.chea.org/Directories/regional.asp>

bardzo gorącym czasem dla administracji uczelni, a sama nazwa i prestiż nie gwarantuje przedłużenia działalności. Przykładem może być prestiżowy Kean University w New Jersey, któremu w 2012 roku nie przedłużono reakredytacji. Na bolesny okres dostosowawczy przyznano mu rok.

Akredytacje stanowe

Przyznawane są przez stanowe Wydziały Edukacji i dotyczą nie samych uczelni, ale prowadzonych na nich programów nauczania. Otwarcie nowego kierunku na uczelni, musi (w zależności od prawa obowiązującego w danym stanie) zostać zatwierdzone przez odpowiedni stanowy organ. W stanie Nowy Jork jest to na przykład Rada Regentów (*Board of Regents*). Warto jednak pamiętać, że każdy z 50 stanów ma inne wymagania, jeśli chodzi o zatwierdzenie programu.

Akredytacje profesjonalne

Dodatkowo uczelnie starają się o otrzymanie akredytacji dla swoich programów przez organizacje profesjonalne (zawodowe). Te ostatnie oceniają poziom nauczania. Mają też wpływ na program wykładanych na akredytowanych uczelniach przedmiotów i minimalne wymagania, jakie mają wypełniać przyszli absolwenci. Często studiów musi być zaakceptowane przez rady edukacyjne prywatnych organizacji, jako warunek sine qua non przyznania uprawnień.

Dla szkół wyższych jest to nie tylko kwestia prestiżu, ale także poważny argument finansowy. Im więcej akredytacji profesjonalnych, tym łatwiej o nabór studentów. Z drugiej jednak strony, akredytacje mogą być czasami bardzo kosztowne, a uczelnie muszą sprostać różnym stawianym przez profesjonalne organizacje wymaganiom. Na przykład American Bar Association, profesjonalne stowarzyszenie amerykańskich prawników nie udzieli akredytacji nawet na program studiów *paralegal*, czyli w praktyce dla sekretarek przyszłych adwokatów, bez wyodrębnienia przez uczelnię oddzielnej biblioteki prawnej.

W zależności od obowiązujących regulacji, profesjonalne akredytacje mogą decydować o uznaniu kwalifikacji zarówno na poziomie stanowym, ponadstanowym i krajowym. Na przykład uczelnie oferujące programy nauczycielskie starają się dostać akredytacje wydziałów oświaty w różnych stanach. Zwiększa to zainteresowanie ich studiami, a absolwentom pozwala uniknąć konieczności zdawania dodatkowych egzaminów w przyszłości.

Nie wszystkie uczelnie posiadające ogólną akredytację uzyskują podobne akredytacje profesjonalne. Przykładem mogą być dwie stanowe uczelnie w New Jersey – Rutgers University oraz William Paterson University i oferowane przez nie programy studiów bibliotekarskich. Na pierwszym z nich wydział bibliotekarski jest akredytowany przez profesjonalne stowarzyszenie American Library Association. Na drugim – nie. Jednakten pierwszy cieszy się dużo większym zainteresowaniem, bopracodawcy często wymagają od przyszłego pracownika ukończenia studiów na kierunku posiadającym profesjonalną akredytację.

Profesjonalnej akredytacji nie można automatycznie przejąć poprzez fuzję uczelni. Przykładem może być działający w Nowym Jorku i New Jersey Berkeley College, który przejął w 2012 roku Dover Business College. Jednak oferowane przez tę drugą uczelnię kursy dla techników medycznych będzie można oferować tylko na dotychczasowych kampusach Dover BC, ze względu na dodatkowe wymagania, takie jak konieczność utrzymywania laboratoriów i urządzeń medycznych potrzebnych do nauki.

6. RAMY KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH

Próby opracowania ram kwalifikacji zawodowych dokonywane są na szczeblu stanowym. Każdy ze stanów posiada listę zawodów regulowanych, których wykonywania wymaga licencji lub choćby certyfikatu.

Stan Nowy Jork wypracował programy zdobywania kwalifikacji zawodowych w szkołach średnich i wyższych o profilu zawodowym, które uważa się za modelowe. Do tego stopnia, że federalna ustawa z 2006 roku (*Carl D. Perkins Center and Technical Education Improvement Act*)¹¹ wymaga od innych stanów, aby wzorowały swoje programy na standardach przyjętych przez Nowy Jork. Programy oferowane w ramach Career and Technical Education w tym stanie przygotowują do uzyskania uprawnień uznawanych przez cały przemysł na średnim szczeblu wykształcenia, lub certyfikatu lub dyplomu na poziomie wyższym.

Innym przykładem może być Teksas, gdzie już w 1995 roku utworzono Texas Skills Standard Board (TSSB). Zadaniem instytucji jest utworzenie systemu kwalifikacji dla głównych zawodów, przede wszystkim technicznych.

TSSB publikuje jedynie ogólne rekomendacje dotyczące ram kwalifikacji dla poszczególnych zawodów. Sam system ich uznawania przez pracodawców jest dobrowolny i oparty na zasadach wolnorynkowych. TSSB jedynie zaleca aby zatrudniać absolwentów uczelni oferujących programy zgodne z ogólnie uznawanymi standardami. TSSB, na polecenie stanowej legislatury promuje tą zasadę wśród pracodawców. Ma to z kolei wpływać na uczelnie prowadzące kierunki techniczne, aby oferowały studentom programy spełniające oczekiwania rynku pracy. TSSB opracowała już standardy kwalifikacji dla 42 różnych zawodów, głównie technicznych.¹²

7. UZNAWANIE ZAGRANICZNYCH KWALIFIKACJI

W związku z decentralizacją systemu oświaty, ani Departament Edukacji, ani żadne inne instytucje federalne nie uczestniczą w procesie ewaluacji wykształcenia, stopni naukowych i kwalifikacji zdobytych za granicą.¹³

Co więcej, w Stanach Zjednoczonych nie ma jednej centralnej instytucji, która zajmowałaby się tym problemem. Umowy międzynarodowe oraz *modus vivendi* wypracowany przez instytucje oświatowe oraz rynek pracy przewidują uznawanie kwalifikacji zdobytych poza USA na trzech szczeblach:

- Ewaluacja przeprowadzana przez szkołę lub wyższą uczelnię na potrzeby osób zamierzających studiować i zdobywać kwalifikacje w USA. Dokonuje się to uznaniowo, według wewnętrznych reguł ustalanych przez placówkę oświatową. To od niej zależy uznanie zdobytych za granicą kredytów i kwalifikacji.
- Ocena kwalifikacji przez pracodawcę. Dokonuje jej bezpośrednio firma lub instytucja (a nawet osoba prywatna) zamierzająca zatrudnić osobę, która posiada wykształcenie lub

¹¹ Tekst ustawy: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-109s250enr/pdf/BILLS-109s250enr.pdf>

¹² Texas Skill Standards Repository-Skill Standards/Recognition Categories. http://tssb.org/repos_std

¹³ Recognition of Foreign Qualifications. www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-visit-us-forrecog.html

kwalfikacje zdobyte za granicą. W praktyce oznacza to, że uznanie kwalfikacji pozostaje w kwestii uznania pracodawcy.

- Stanowe i regionalne rady licencyjne wyznaczają standardy wyształcenia i kwalfikacji osób zamierzających praktykować zawody regulowane na terytorium USA, takich jak lekarze, pielęgniarki, czy prawnicy. W praktyce przyznanie tych uprawnień wiąże się ze zdaniem dodatkowych egzaminów, a często z uzupełnieniem studiów na amerykańskich uczelniach.

Na każdym z wyżej wymienionych szczebli może być, i z reguły jest wymagana, ocena wyształcenia/kwalfikacji na poziomie eksperckim. W USA działa wiele niezależnych organizacji oraz instytucji oferujących podobne usługi (*credential evaluation services*). Przedstawiają one swoje rekomendacje i oceny dotyczące uzyskanego poza USA wyształcenia oraz kwalfikacji, a potem porównują je do standardów obowiązujących w Stanach zarówno w szkolnictwie różnego szczebla, jak i na rynku pracy. Koszty ewaluacji dyplomów i kwalfikacji potrafią się między sobą znacznie różnić, w zależności od stopnia skomplikowania analizy, liczby przetłumaczonych dokumentów i cennika samej organizacji. Jej koszt ponosi najczęściej przyszły student lub przyszły pracownik. Uczelnie i pracodawcy najczęściej informują, jakie mają wymogi dotyczące ewaluacji kwalfikacji oraz rekomendują listę organizacji, z których należy skorzystać.

8. BIBLIOGRAFIA

About the College Board". College Board. <http://about.collegeboard.org/>

About ED: overview and mission statement. <http://www2.ed.gov/about/landing.jhtml?src=gu>

Ed.gov. U.S. Network for Education Information.

<http://www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/edlite-index.html>

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html>

Recognition of Foreign Qualifications.

www2.ed.gov/about/offices/list/ous/international/usnei/us/edlite-visitus-forrecog.html

Texas Skill Standards Repository. <http://tssb.org/>